

Forord

I august måned 2003 arrangerede bestyrelsen for Foreningen for Kirkegårdskultur en studietur til udstillingen IGA 2003 i Rostock. Denne omfangsrige haveudstilling viste også eksempler på gravminder, og disse var anbragt i kirkegårdslignende oaser, hvor besøgende kunne dvæle og betragte eksempler på nyere gravminder men også nyere gravstedsanlæg. Dette er omtalt andetsteds i årsskriftet.

Der var begribeligvis tale om gravminder og gravstedsanlæg af en tysk tradition, men det gjorde ikke inspirationsmulighederne mindre.

Ved at betragte flere af disse monumenter måtte man imidlertid stille sig selv spørgsmålet: Skal gravmindet alene være form? Og hertil kunne føjes andre spørgsmål: Hvor tydelig skal symboltalen være, når jeg står overfor et gravminde?

Et gravmindes tale er ikke flertydig i den forstand, at jeg er tvivl om, hvor jeg er henne. Følgelig bør gravmindets indholdsmæssige tale til mig ikke være hæmmet af en tvivl om, hvorvidt døden er en virkelighed. Dette er dog ganske sjældent tilfældet. De fleste gravminder i Rostock talte da også et meget voldsomt symbolsprog, således at den besøgende måtte træde et par skridt tilbage for ikke at blive omklamret af den direkte tale om sorg og lidelse. Denne omklamring af det flamboyante symbolsprog kan føles generende for den besøgendes vandring på kirkegården.

Heroverfor kunne den besøgende finde mere vedervægelse i betragtning af monumenter, hvor motivet er den brudte flade.

Den brudte flade taler da dette sprog på en mere nænsom vis, uden at der dog er tale om tvivl om anliggendet. Dette rejser således spørgsmålet: Hvorledes udtrykker vi i dag den helhed, som håb og drømme fortæller om og som den brudte flade lader ane, har været?

Dersom dette er muligt, fører gravmindet en direkte tale, som netop kunsten kan gøre det, og den besøgende på kirkegården sættes ind i en eksistentiel sammen-

hæng med de mennesker, der levede før os. Hvor dette sker, da formes kirkegårdskulturen, også i dag. Den besøgende kan vandre videre, og det, der måtte genere, er ikke den påtrængende højrøstede tale fra tavse gravsten. Det kan derimod være en sten i skoen, hvis gangene er for stenlagte, men ved at standse op, kan en sådan forhindring fjernes og vandringen på kirkegården kan fortsætte mellem nye former og udtryksmåder, mellem nye anlæg og beplantninger.

Leif Arffmann